

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิด ทฤษฎีในการศึกษา

2.1.1 แนวความคิดตามโครงการธนาคารชุมชน

การศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานโครงการธนาคารชุมชนของธนาคารแห่งหนึ่ง จังหวัดเชียงใหม่ มีแนวคิดในการส่งเสริมให้เกิดการกระจายโอกาสการเข้าถึงแหล่งเงินให้กับประชาชนผู้ขาดโอกาส เพื่อสร้างทางเลือกและลดการพึ่งพาแหล่งเงินกู้ในระบบ ซึ่งจะทำให้ประชาชนมีโอกาสร่วมสร้างงานสร้างรายได้ รวมถึงการให้คำปรึกษาแก้ไขปัญหา ให้การสนับสนุนด้านเงินทุนกับชุมชน การให้สินเชื่อของโครงการธนาคารชุมชนนี้แตกต่างจากการให้สินเชื่อประเภทอื่น เพราะมีเครื่องมือในการพิจารณาอนุมัติเฉพาะเรื่อง และไม่จำเป็นต้องมีหลักประกัน เป็นการให้สินเชื่อรายย่อย วงเงินไม่สูง

2.1.2 แนวคิดนโยบาย 5C'policy

แนวคิดนโยบาย 5C'policy รายละเอียดดังนี้

1) คุณสมบัติของผู้ขอสินเชื่อ (character) หมายถึงคุณสมบัติของผู้ขอกู้ ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจในการชำระหนี้เมื่อถึงกำหนด ประเด็นที่พิจารณาได้แก่ อุปนิสัยใจคอ ความซื่อสัตย์ไม่หนียหนี้ ความตั้งใจในการประกอบอาชีพ ขยันทำมาหากิน ประหยัด อดออม มีความสม่ำเสมอในการฝากเงินกับธนาคาร มีที่อยู่แน่นอนสามารถติดต่อได้ หากมีก็สามารถพิจารณาให้กู้ได้ง่ายกว่าสมาชิกที่ไม่มีสถานประกอบการที่แน่นอนหรือไม่ใช่คนในพื้นที่เป็นต้น

2) ความสามารถในการชำระหนี้ (capacity) หมายถึงผู้กู้สามารถทำรายได้จากการประกอบอาชีพเพียงใดและมีรายจ่ายที่ต้องรับผิดชอบเท่าใด เพื่อพิจารณาว่าสมาชิกมีความสามารถในการชำระคืนเงินกู้ในแต่ละงวดได้เท่าใด (ability to pay) ซึ่งปัจจัยที่จะแสดงให้เห็นว่าสมาชิกมีความสามารถชำระหนี้ได้มากน้อยเพียงใด ได้แก่

2.1 รายได้ การพิจารณาจะดูเรื่อง การประกอบอาชีพของสมาชิก ฤดูกาลของสมาชิกหากค้าขายของชาก็จะมีรายได้มากกว่าแม่ค้าขายผักสดหรือหาบเร่ แผลงลอย จำนวนเงินให้กู้ก็สามารถให้วงเงินตามที่ขอกู้ได้ เป็นต้น

2.2 รายจ่าย พิจารณาว่าสมาชิกมีภาระต้องใช้จ่ายมากน้อยเพียงใด มีภาระต่าง ๆ

อะไรบ้าง เช่น มีบุตรกำลังศึกษาอยู่ มีหนี้สินนอกระบบมาก การมีรายจ่ายมากก็จะทำให้ความสามารถในการชำระหนี้ลดลงอาจจะพิจารณาวงเงินให้กู้ตามความสามารถในการชำระหนี้ด้วย

3) เงินทุน (capital) หมายถึงการพิจารณาถึงฐานะทางการเงินของลูกค้ำซึ่งหลักเกณฑ์นี้ นำมาใช้ประกอบการพิจารณาลูกค้ำโครงการธนาคารประชาชนน้อย เนื่องจากกลุ่มลูกค้ำเป้าหมายประกอบอาชีพรายย่อย ไม่มีการทำบัญชีทางการเงิน การพิจารณาจึงต้องดูจากกิจกรรมที่ทำอยู่ หากเป็นร้านค้าก็สามารถให้กู้ได้มากกว่าสมาชิกที่เป็นหาบเร่ แผงลอยที่ไม่มีสถานที่ประกอบการที่แน่นอน

4) หลักประกัน (collateral) หมายถึงหลักประกันที่สมาชิกลำค้ำประกันในการขอกู้ ซึ่งหลักประกันส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกโครงการธนาคารประชาชนด้วยกัน ซึ่งหากสมาชิกที่ค้ำประกันมีสถานประกอบการหรือที่อยู่แน่นอนติดต่อได้ ก็พิจารณาให้กู้ได้ง่ายกว่าสมาชิกที่ไม่มีที่อยู่แน่นอนหรือเป็นคนนอกพื้นที่ สำหรับหลักประกันที่เป็นหลักทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ เช่น รถยนต์ รถจักรยานยนต์ รวมถึงการใช้บุคคลที่ธนาคารให้ความเชื่อถือหรือมีตำแหน่ง หน้าที่การงานมั่นคง เช่น ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ก็พิจารณาให้กู้ได้ง่ายขึ้น

5) เงื่อนไข (condition) หมายถึงเป็นการพิจารณาสถานะทางเศรษฐกิจหรือทางการตลาดของลูกค้ำ โดยดูจากการประกอบอาชีพของสมาชิกว่ามีคู่แข่งมากน้อยเพียงใด สินค้าสามารถขายได้มากน้อยเพียงใด

นอกจากหลักเกณฑ์ 5C's Policy ที่ใช้วิเคราะห์วงเงินกู้แก่สมาชิกโครงการแล้ว มีการนำหลักเกณฑ์การให้สินเชื่อ 5P's Policy ซึ่งคล้ายกับ 5C's Policy แต่มีรายละเอียดบางส่วนที่แตกต่างกันมาประกอบการพิจารณาด้วย 5P's Policy ประกอบด้วย ปัจจัยตัวบุคคล (people) วัตถุประสงค์การกู้ยืม (purpose) การชำระหนี้ (payment) หลักประกันความเสี่ยง (protection) และการพิจารณาองค์ประกอบโดยรวม (perspective) โดยแต่ข้อที่นำมาใช้ประกอบการพิจารณา ดังนี้

1. ปัจจัยตัวบุคคล (people) เป็นการหาข้อมูลขอกู้โดยการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริง อาจใช้วิธีการถามตรงๆ หากสมาชิกเป็นคนในพื้นที่ หรือสนิทสนมกันพอสมควร หรือใช้วิธีพูดคุยให้ลูกค้ำรู้สึกสบายใจที่จะเล่าเรื่องส่วนตัว การรู้เรื่องส่วนตัวของสมาชิกจะทำให้สามารถวินิจฉัยข้อมูลได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นการปลอดภัยแก่ธนาคารมากขึ้น เรื่องราวของสมาชิกที่ควรทราบได้แก่ประวัติครอบครัว เช่น ภรรยาทำงานหรือเปล่า มีรายได้รวมกันเดือนละเท่าไร มีบุตรกี่คน อายุเท่าไร เรียนสูงแค่ไหน เพราะเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายประจำของสมาชิกซึ่งจะมีผลกระทบมาถึงความสามารถในการชำระหนี้ได้

2. วัตถุประสงค์ (purpose) ธนาคารจำเป็นต้องทราบถึงวัตถุประสงค์ในการกู้ยืม เพื่อตรวจสอบว่าจำนวนเงินที่สมาชิกขอกู้นั้นจะเพียงพอในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ได้หรือไม่ ถ้าใช้ผิดวัตถุประสงค์อาจทำให้การดำเนินงานไม่ได้ผลเต็มที่ การเรียกเก็บหนี้ก็อาจยุ่งยากในภายหลังได้ ซึ่งจำนวนเงินที่ขอกู้ไปนั้นจะต้องก่อให้เกิดผลผลิตขึ้นจึงจะทำให้สมาชิกมีรายได้เพียงพอที่จะนำมาชำระหนี้ได้

3. การชำระหนี้ (payment) ในการพิจารณาสินเชื่อ คณะกรรมการจะต้องทราบว่าโอกาสในการชำระหนี้คืนของสมาชิกความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด สมาชิกมีแผนการชำระหนี้อย่างไร การที่สมาชิกจะสามารถชำระหนี้คืนได้นั้นก็ขึ้นอยู่กับรายได้ของสมาชิกเป็นสำคัญหากสมาชิกรายใดมีรายได้ดีและแน่นอน มีการออมทรัพย์ในบัญชีเงินฝากอย่างสม่ำเสมอ ก็จะพิจารณาอนุมัติสินเชื่อโดยเร็ว

4. หลักประกันความเสี่ยง (protection) สมาชิกบางรายอาจใช้สังหาริมทรัพย์ หรือสังหาริมทรัพย์ที่มีทะเบียน เช่น รถยนต์ รถจักรยานยนต์ สมุดบัญชีเงินฝาก เป็นหลักประกันการกู้ยืมซึ่งเป็นการช่วยให้ธนาคารลดอัตราเสี่ยงภัยไม่ต้องสูญเสียเงินที่ให้กับไปในกรณีที่ผู้กู้ไม่สามารถชำระหนี้ได้

5. องค์กรประกอบรวม (perspective) นอกเหนือจากรายละเอียดการพิจารณาข้างต้นแล้ว คณะกรรมการจะต้องทำการตรวจสอบสถานที่ประกอบกิจการของผู้กู้ว่ามีอยู่จริงหรือไม่ พิจารณาความยุ่งยากในการติดตามหนี้ในอนาคต รวมถึงการพิจารณาสมาชิกเก่าที่ขอกู้เพิ่มก็จะมีการเพิ่มวงเงินกู้ให้สำหรับสมาชิกที่มีประวัติการชำระหนี้ดี เป็นต้น

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากโครงการธนาคารชุมชน เป็นโครงการใหม่และเป็นหน่วยงานหนึ่งของธนาคารกรุงไทย ดังนั้นจึงยังไม่มีการศึกษาในเรื่องดังกล่าว แต่มีการศึกษาวิจัยที่ใกล้เคียง ดังนี้คือ

กนิษฐา จอมวิญญูณ์ (2546) ทำการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการชำระหนี้คืนเงินกู้ในโครงการธนาคารประชาชน ของธนาคารออมสิน สาขาลำปาง โดยการศึกษากลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มคือ กลุ่มผู้กู้เงินในโครงการธนาคารประชาชน สาขาลำปาง และกลุ่มเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานธนาคารประชาชน สาขาลำปาง ใช้แบบสอบถามผู้กู้เงิน และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยทางด้านรายได้ของครอบครัวมีผลกระทบต่อการชำระหนี้คืนของเงินกู้มากที่สุด ปัญหาอุปสรรคการชำระหนี้คืนเกิดจากภาวะของครอบครัวที่เพิ่มมากขึ้น, วงเงินที่อนุมัติไม่มีความเหมาะสมต่อความต้องการ มีผู้เข้ามาทำธุรกิจแข่งขันมากขึ้น ส่วนปัญหาภายนอกได้แก่ปัญหาที่เกี่ยวกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ทำให้รายได้ของบุคคลลดลง ดังนั้นควรเพิ่มการบริการ

รับฝากเงินนอกสถานที่ให้มากขึ้น และชี้ให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบถึงหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ให้ชัดเจน ควรศึกษาถึงปัจจัยภายนอก เช่น การแข่งขันของกิจการนั้น ๆ ว่ามีมากน้อยแค่ไหน ค่านิยมผู้บริโภค มีมากน้อยแค่ไหน ควรมีการฝึกอบรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพให้กับผู้กู้เงินหรือผู้สนใจ รวมทั้งมีการอบรมเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์ การมีระบบควบคุมการติดตามที่ดี

ขจี แก้ววารี (2546) ได้ทำการศึกษาเรื่องการประเมินผลโครงการธนาคารประชาชนของ ธนาคารออมสิน สาขาวังเหนือ จังหวัดลำปาง เป็นการศึกษาหลักเกณฑ์ ผลการดำเนินงาน รวมทั้ง ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานตามโครงการธนาคารประชาชน นอกจากนี้ ยังศึกษาถึง ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจต่อสมาชิกที่ได้รับอนุมัติสินเชื่อตามโครงการธนาคารประชาชน ของ ธนาคารออมสิน ในช่วงปี 2544 - 2545 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้สถิติเชิง พรรณา โดยได้ทำแบบสอบถามสมาชิกโครงการธนาคารประชาชนที่ได้รับเงินกู้จำนวน 200 คน สอบถามการกู้เงินของสมาชิก การนำเงินกู้ไปใช้ประโยชน์ ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการ ปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นกับสมาชิก และมีการสอบถามคณะกรรมการโครงการด้วย

ผลการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่ได้รับเงินกู้ 10,000 บาท ถึง 20,000 บาท ผ่อนชำระหนี้ 1,000 บาท ถึง 1,500 บาท ต่อเดือน เงินกู้ที่ได้รับนำไปลงทุนค้าขาย ทำให้สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้น หลังการกู้ยืม ร้อยละ 1 ถึง 10 ของรายได้เดิม จำนวนเงินกู้ที่สมาชิกได้รับไม่เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิก ข้อดีของโครงการคือทำให้โอกาสแก่บุคคลผู้มีรายได้น้อยสามารถกู้ยืมเงินได้ และเห็นว่า โครงการฯ มีประโยชน์ต่อประชาชนอย่างแท้จริง สำหรับปัญหาที่เกิดขึ้นคือเรื่องบุคคล ค่าประกันยุ่งยาก ลำบาก ปัญหาพนักงานไม่มีความรู้ในการแนะนำหรือให้คำปรึกษาอาชีพแก่สมาชิก

ปัญหาด้านนโยบายได้แก่ นโยบายมุ่งเน้นการเป็นแหล่งเงินทุนมากกว่าด้านอื่น ปัญหา ความเร่งด่วนของโครงการ ทำให้เกิดความสับสนในทางปฏิบัติ ปัญหาการล่าช้าในการกู้ยืม สมาชิกไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของโครงการ ปัญหาการติดตามหนี้ค้างชำระ และปัญหา สมาชิกมีเงินออมไม่เพียงพอต่อบงวดเงินที่ต้องชำระ

ควรเพิ่มบทบาทการดำเนินการอย่างครบวงจร โดยการเพิ่มการฝึกอบรม การให้ คำปรึกษาแก่สมาชิก โครงการ ส่งเสริมให้สมาชิกเพิ่มการออมให้มากขึ้น พิจารณาให้กู้ยืมตามความ จำเป็นที่ต้องใช้ รัฐบาลต้องเข้ามา มีบทบาทช่วยเหลือดูแลการดำเนินโครงการเพื่อให้สมาชิกสามารถ ประกอบอาชีพอิสระได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน ของสมาชิก โครงการธนาคารประชาชนรวมตัวกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสพการณ์เพื่อ แสวงหาทางเลือกใหม่ที่ดีขึ้น และผลได้อื่น ๆ

คู่มือการขอสนับสนุนในการเพิ่มทุน และการขอขยายวงเงินกู้ยืมจากสถาบันการเงิน

(2546) อธิบายถึงวิธีการขอสนับสนุนในการเพิ่มทุน และการขอขยายวงเงินโดยกู้ยืมจากสถาบันการเงิน ตามนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแก่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อให้กระบวนการเศรษฐกิจระดับฐานรากมีความต่อเนื่องแข็งแกร่งยิ่งขึ้น มีขั้นตอนดังนี้

1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกรอกแบบ กทบ.8
2. เสนอแบบ กทบ.8 ให้คณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอพิจารณา
3. คณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอส่งแบบ กทบ.8 ให้สถาบันการเงินเพื่อ

บันทึก ข้อมูลและส่งคณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด

4. คณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดให้ความเห็นชอบแล้วแจ้งให้สทบ.

พิจารณาจัดสรรทุน

5. สทบ.แจ้งให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติโอนเงินให้แก่กองทุน ผ่าน

ธนาคารออมสิน

ทำให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีเงินให้สมาชิกกู้ยืมไปใช้หมุนเวียนประกอบอาชีพเพียงพอกับความต้องการมากขึ้น เกิดการกระตุ้นการพัฒนาในท้องถิ่นระยะยาว เกิดการทำงานร่วมกันของภาครัฐกับเครือข่ายต่าง ๆ

คู่มือการดำเนินงานสำหรับผู้สนับสนุน (2546) อธิบายถึงนโยบายและวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จุดแข็งจุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัด แผนการดำเนินงาน โครงการเครือข่ายกองทุน, โครงการขอสนับสนุนในการเพิ่มทุน และโครงการขอขยายวงเงินกู้จากสถาบันการเงิน รัฐบาลจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พร้อมเสริมสร้างพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการเงินทุนหมุนเวียน ในหมู่บ้านและชุมชนเมืองกันเอง วัตถุประสงค์ดังนี้

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน และชุมชนเมืองสำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ นำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิการที่ดีแก่ประชาชน

2. ส่งเสริมการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการ จัดระบบ และบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง

3. เสริมสร้าง กระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้าน และชุมชนเมืองในการเรียนรู้ พัฒนาความคิดริเริ่ม ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชน

4. กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

5. เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน ในหมู่บ้าน

แผนและผลการดำเนินงาน

1. แสดงผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้ว จำนวน 74,589 กองทุน

2. การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและการจัดชั้นกองทุนแบ่งเป็น 3 ชั้น
กองทุนที่มีมาตรฐานระดับที่ 1 (AAA) ผลการจัดชั้นทั่วประเทศมีจำนวน 23,945 กองทุน
กองทุนที่มีมาตรฐานระดับที่ 2 (AA) ผลการจัดชั้นทั่วประเทศมีจำนวน 46,439 กองทุน
กองทุนที่มีมาตรฐานระดับที่ 3 (A) ผลการจัดชั้นทั่วประเทศมีจำนวน 1,888 กองทุน

3. จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัด

การประเมินผลสถานภาพกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (ตามแบบ กทบ.8) ของปี 2545 ทางด้านเงินกู้สรุปได้ว่า มาตรฐานที่ 1 (AAA) สมาชิกชำระคืนเงินกู้ในอัตราร้อยละ 90 ขึ้นไป มาตรฐานที่ 2 (AA) สมาชิกชำระคืนเงินกู้ในอัตราร้อยละ 70-90 มาตรฐานที่ 3 (A) สมาชิกชำระคืนเงินกู้ในอัตราร้อยละ 70

คู่มือการสร้างเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับตำบล (2546) อธิบายถึงนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (กองทุนละ 1 ล้านบาท) เป็นการสร้างเสริมกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองด้านการเรียนรู้การสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเอง เพื่อให้เกิดการยกระดับของกองทุน ให้มีความเท่าเทียมกันในเครือข่ายด้วยการจัดการกองทุนจากการอยู่รอดสู่การกินคืออยู่ดี โดยมีจุดประสงค์เพื่อ

1. ให้เกิดและพัฒนากลุ่มอาชีพในกลุ่ม
2. ให้เกิดและพัฒนาเครือข่ายกองทุนในระดับตำบล
3. ให้เกิดและพัฒนาเครือข่ายกลุ่มอาชีพในระดับตำบล

ผลที่ได้จากการเป็นเครือข่าย ทำให้ประชาชนเข้าใจรัฐบาล รัฐบาลเข้าใจประชาชน เกิดการทำงานแบบมีส่วนร่วม เกิดการเรียนรู้อย่างผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับภูมิปัญญาทางวิชาการอย่างลงตัว เกิดการสร้างงานมากขึ้น

อธิบายถึงผลได้ และบทบาทของเครือข่าย ทำให้ประชาชนมารวมกลุ่มกันให้แต่ละกลุ่มมาเชื่อมโยงกัน เกิดจากความต้องการของกลุ่มคนที่มีความคิดตรงกัน ประสบปัญหาเดียวกัน มารวมตัวกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสพการณ์เพื่อแสวงหาทางเลือกใหม่ที่ดีขึ้น และผลได้อื่น ๆ

คู่มือปฏิบัติงานธนาคารชุมชน (2546) อธิบายถึงโครงการธนาคารชุมชนซึ่งได้เริ่มก่อตั้งมาเพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลในการให้สินเชื่อแก่ชุมชน ดังนั้น กลุ่มเป้าหมายหลักของธนาคารชุมชน มี 2 กลุ่มคือ กลุ่มของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กลุ่มที่สองคือกลุ่มลูกค้ารายย่อยทั่วไป สำหรับสินเชื่อที่ให้แก่กลุ่มกองทุนหมู่บ้านนั้น จะให้เฉพาะหมู่บ้านที่ได้รับการจัดการอันดับจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง 4 แห่ง ได้แก่ โครงการบัณฑิตกองทุนสถาบันราชภัฏ กรมพัฒนาชุมชน ธนาคารเพื่อการเกษตร(ชกส.) ธนาคารออมสิน ได้มีการสรุปผลและจัดชั้นชุมชนต่าง ๆ เป็น 3 เกรด คือ AAA,AA,A การพิจารณาวงเงินสินเชื่อ จะพิจารณาตามความจำเป็นของลูกค้าแต่ละอาชีพ และมีประเภทสินเชื่อที่กำหนดขึ้นใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของลูกค้า คือ เงินกู้ระยะยาว (Community Term Loan) เงินกู้หมุนเวียน (Community Revolving Loan) ตัวเงิน (Community P/N Loan) เครื่องมือที่ใช้ในการพิจารณาสินเชื่อธนาคารชุมชน (Community Credit Scoring) มี 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 การพิจารณาหลักเกณฑ์บังคับ (Must Criteria) ส่วนที่ 2 การประเมินคะแนนสินเชื่อ (Credit Scoring) การพิจารณาหลักเกณฑ์ดังกล่าว จะใช้ประเมินคะแนนสินเชื่อของลูกค้าในด้านต่างๆ 5 ด้าน คือ ข้อมูลชุมชนเพื่อพิจารณาความเข้มแข็งในแง่พื้นฐานของกลุ่มชุมชน การจัดการเป็นการพิจารณาถึงความโปร่งใสในการจัดการ การผลิต/เกษตร/ค้า/บริการ เพื่อพิจารณาความสามารถในการผลิต การตลาด เพื่อพิจารณาความมั่นคงของตลาดที่รองรับ และการเงิน เพื่อพิจารณาความสามารถในการทำกำไร,การชำระหนี้ของกลุ่ม ในแต่ละด้านจะให้คำถาม 6 ข้อ แต่ละข้อจะมีคำตอบให้เลือก 5 ข้อย่อย แต่ละข้อย่อยจะให้น้ำหนักคะแนนจากน้อยไปหามาก ซึ่งจะมีทั้งสิ้น 30 ข้อ รวมคะแนน 100 คะแนน เมื่อบันทึกคำตอบครบ โปรแกรมจะคำนวณคะแนนออกมาโดยอัตโนมัติ

โครงการจัดตั้งองค์กรการเงินชุมชนต้นแบบ “ธนาคารชุมชนบ้านสามขา” อ.แม่ทะ จ.ลำปาง (2546) ชุมชนบ้านสามขา ตั้งอยู่ในตำบลหัวเสือ อ.แม่ทะ จ.ลำปาง มีจำนวนประชากร 667 คน จำนวน 152 ครัวเรือน สภาพพื้นที่เป็นพื้นที่ราบต่างระดับมีภูเขาและป่าไม้ล้อมรอบ อาชีพส่วนใหญ่ ทำนาทำไร่ เลี้ยงสัตว์ แกะสลัก และรับราชการหรือทำงานเอกชน มีพื้นฐานการศึกษาอยู่ในระดับสูงพอสมควร ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีวัฒนธรรมการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองทางชุมชนได้ร่วมกับมูลนิธิศึกษาพัฒนา ทำการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ภายในชุมชน ซึ่งพบว่าปัญหาหนี้สินของบรรดาสมาชิกในชุมชนเป็นปัญหาหลัก โดยมีหนี้สินรวมกันถึง 18.0 ล้านบาท จึงได้มีการกำหนดแนวทาง ที่จะแก้ไขปัญหานี้สินดังกล่าว โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการประกอบอาชีพ ควบคู่ไปกับการเติบโตทางเศรษฐกิจของชุมชน อันจะนำไปสู่สภาพสังคมและคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป ดังนั้นเงินทุนและระบบการบริหารจัดการการเงินจึงเป็นสิ่งที่ชาวบ้านสามขาต้องการ ซึ่งลักษณะการดำเนินงานของธนาคารชุมชนบ้านสามขามีดังนี้

มีโครงสร้างการบริการงาน กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบชัดเจน คณะกรรมการคณะทำงาน และผู้บริหารของธนาคารชุมชนบ้านสามขา ทั้งหมด มาจากการคัดสรรและเลือกตั้งของสมาชิกในชุมชน การให้บริการ มีการรับฝาก - ถอนเงิน และการให้กู้ยืมเงินเพื่อนำเงินไปลงทุน ประกอบธุรกิจ สถานที่ทำการ ใช้โรงเรียนบ้านสามขาเป็นสถานที่ทำการ ใช้ระบบคอมพิวเตอร์ ในการดำเนินงาน มีพันธมิตรเป็นที่ปรึกษาและมีธนาคารกรุงไทยสนับสนุนเงินทุนให้

ผลลัพธ์ของการเรียนรู้ ชุมชนบ้านสามขา จะมีธนาคารชุมชนฯ เกิดขึ้น โดยสมาชิกจะเป็นผู้บริหารจัดการ และร่วมกันตัดสินใจกันเองภายในชุมชน ธนาคารกรุงไทยจะเป็นผู้ให้การสนับสนุน ในเรื่องความรู้เกี่ยวกับการประกอบธุรกรรมด้านการเงิน และอุปกรณ์เครื่องใช้สำนักงาน มุลินธิศึกษาพัฒน์ จะเป็นผู้ให้ปัญญา และคอยประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สิ่งที่ชุมชนบ้านสามขาได้รับองค์การการเงินของชุมชน โดยองค์กรดังกล่าวจะทำหน้าที่ระดมทุนภายในชุมชน เพื่อการสนับสนุนให้แก่สมาชิกในชุมชนของตนเอง สมาชิกในชุมชนจะได้รับประสบการณ์จากการเรียนรู้ถึงกระบวนการ การให้บริการ ในขั้นตอนต่าง ๆ ของสถาบันการเงิน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการฝากถอน การกู้ ฯลฯ สมาชิกในชุมชนจะมีวินัยในการออมและรู้จักรักษาเครดิตหรือความน่าเชื่อถือของตนเอง สมาชิกในชุมชนมีความมั่นใจหากต้องการที่จะลงทุนในธุรกิจ เนื่องจากมีเงินทุนอยู่ในชุมชน

ศาสตราจารย์ ดร. สวัสดิ์ (2546) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับโครงสร้างพฤติกรรม และผลการดำเนินงานขององค์กรการเงินชุมชนในภาคเหนือของประเทศไทย โดยกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ของลักษณะโครงสร้างขององค์กรการเงินชุมชนในภาคเหนือ ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการดำเนินงานขององค์กรการเงินชุมชน เป็นการวัดการกระทำตัวของโครงสร้างองค์กรการเงิน ชุมชนภาคเหนือ การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสอบถามโดยการสุ่มตัวอย่างจากองค์กรการเงินทั้งหมด 7,407 องค์กรในพื้นที่ 17 จังหวัดภาคเหนือ

ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มสหกรณ์มีสัดส่วนของทุนดำเนินการอัตราสูงถึงร้อยละ 97 ของโครงสร้างขององค์กรการเงินชุมชน มีการกระจุกตัวสูงโดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.9792 ผลการศึกษาพฤติกรรมชี้ให้เห็นว่า องค์กรการเงินส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ที่คล้ายคลึงกันและเป็นไปในแนวเดียวกันคือ ต้องการความช่วยเหลือและสนับสนุนทางการเงินให้แก่สมาชิกภายในกลุ่ม เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ แต่แต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกันตามลักษณะของการดำเนินงาน จากการศึกษาพบว่าผลการดำเนินงานขององค์กรการเงินทั้ง 3 กลุ่ม กลุ่มสหกรณ์มีประสิทธิภาพในการบริหารและดำเนินการมากที่สุด มีผลตอบแทนจากการลงทุนสูงกว่า มีสภาพคล่องอยู่ในเกณฑ์ดี อย่างไรก็ตาม การกระจุกตัวของโครงสร้างองค์กรการเงินชุมชนนี้อาจเปลี่ยนแปลงได้ ขึ้นอยู่กับสภาพเศรษฐกิจแต่ละชุมชน ฉะนั้นควรพยายามลดความเหลื่อมล้ำระหว่างองค์กรในแต่ละกลุ่มลง

โดยเปิดช่องทางให้องค์กรขนาดใหญ่สามารถให้ความช่วยเหลือองค์กรขนาดเล็ก ให้องค์กรขนาดเล็ก สามารถขยายธุรกรรมกรให้บริการนำเงินทุนไปให้สมาชิกผู้เพื่อเป็นการยกระดับความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจให้ดีขึ้น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved